Jak udržet (navrátit) vodu v našich kopaných studnách (3)

Akceptovatelné podmínky

Akceptovatelné je vše, co má oporu v zákoně.

Za 2 roky činnosti našeho spolku jsme nashromáždili zkušeností a akceptovatelných podmínek, pro uplatnění v rámci účastnického řízení o povolení nové vrtané studny, na 4x A4 stránky, ale takový prostor dnes ve Zpravodaji nemáme. Proto se zaměřím pro začátek jen na ty základní, o kterých si myslím, že minimálně ochrání vaši studnu v tom, že budete mít vytvořena alespoň základní data před vrtem. To vám následně zjednoduší důkazní prokazování při případné žalobě o náhradu škody.

§29 (2) 254/2001 Sb.- Vodní zákon [VZ]

> *osoba, která způsobí při provozní činnosti ztrátu podzemní vody nebo podstatné snížení možnosti odběru ve zdroji podzemních vod, popřípadě zhoršení jakosti vody v něm, je povinna nahradit škodu, která tím vznikla tomu, kdo má povoleno odebírat podzemní vodu z tohoto vodního zdroje…*

Což není dalece od věci, protože zákonodárci již počítali s negativním vlivem způsobeným lidskou činností

§23a (7) VZ

> *…ke zhoršení stavu útvaru povrchové vody z velmi dobrého na dobrý může dojít v důsledku nových trvalých lidských činností*

A aby se tomu maximálně zabránilo, dává zákonodárce nejenom vlastníkům vodních děl §55 (1) j) VZ i určité povinnosti.

§27 VZ

> *Vlastníci pozemků jsou povinni, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, zajistit péči o ně tak, aby nedocházelo ke zhoršování vodních poměrů…*

§59 VZ

> *Povinnosti vlastníků vodních děl…*

Klasifikaci přestupků a sankce řeší zákonodárce v **HLAVA XIV PŘESTUPKY (VZ)**

Pozorný čtenář mého prvního článku už ví o čtyřech základních akceptovatelných podmínkách.
Protože Zpravodaj č.4 2020, kde byl první článek uveřejněn, byl hned vyprodán, připomenu je ve čtyřech bodech:

1) **Byl-li po celou dobu vrtání přítomen hydrogeolog** (kopané studny pro naše zjednodušení neuvažuji)

Zde je třeba připomenout, že se pro naši činnost rozlišují 4 druhy vrtů

a. HGPV – hydrogeologický průzkumný vrt
b. Vrtaná studna
c. Vrty pro tepelné čerpadlo - TČ
d. Ostatní činnosti a vrty, které mohou narušit/ovlivnit vodní poměry

Všechny druhy vrtů mají své paragrafy, podle kterých se práce na nich řídí. Bohužel, ne vždy se tato pravidla dodržují §27 VZ, přestože prováděné práce nesmí ovlivnit místní vodní poměry. Proto tu jsme my (a vy nám v tom také už můžete i pomoci), abychom v rámci účastnického řízení alespoň na některá upozornili. Praxí zjištěná negativa obcházení pravidel především u HGPV, při nichž se maximálně „zjednodušují procesní postupy“, se obvykle schovávají pod

§6 (2) 500/2004

Správní orgán postupuje tak, aby nikomu nevznikaly zbytečné náklady

a i z jiných důvodů odborná veřejnost prosadila, že od 1.1.2019 HGPV spadají do kompetence vodoprávního úřadu. Bohužel, ani dnes, kdy píši tyto řádky, nedošlo k jednoznačnému rozhodnutí na naše odvolání stran HGPV, kde „běžná praxe“ se staví nad zákon. A bohužel, tam, kde došlo k vydání souhlasu k provedení HGPV, není v praxi samozřejmý systém kontroly dalšího jeho využití. Před 1.1.2019 tomu napomáhala především roztříštěnost v kompetencích, kdy souhlas s provedením HGPV žadateli vydával kraj, ale povolení k odběru podzemní vody vydávaly žadateli místně příslušné vodoprávní úřady. Tj. takový souhlas má obvykle platnost 2 roky a do konce této lhůty má být podána žádost o převedení na vodní dílo s vydáním stavebního povolení a povolení k odběru podzemní vody a nebo HGPV má být odborně zlikvidován §5 (2)e) 369/2004. Pak by se ovšem nemohlo stát, že „někdo“ má i po této lhůtě HGPV vystrojen jako studnu a bez registrace si odebírá podzemní vodu §125a(1)b) VZ, přestože pro takové odběry je ze zákona dána povinnost odběry měřit §10 VZ a chránit §2 (3) 20/2002 Sb. a za vodu také platit §88i VZ.

Ad a) §3 62/1988 Sb. geologického zákona říká

- *tyto práce řídí a za jejich výkon odpovídá fyzická osoba s osvědčením odborné způsobilosti (OOZ) geologické práce projektovat, provádět a vyhodnocovat (dále jen "odpovědný řešitel geologických prací").*

Ne každý si zcela správně vysvětluje sousloví *řídí práce*. Úředník, který nemá elektrotechnické vzdělání, bez problému udělá vlastní výklad a napíše do rozhodnutí ...pod dohledem... Ten, kdo má elektrotechnické vzdělání a alespoň jednou vykonal zkoušku z vyhlášky 50/1978 Sb. tak ví, že i o půlnoci musel umět ocitovat, jaký je rozdíl mezi dozorem a dohledem. Tedy dohled se vykonává na „dohledovou vzdálenost“ (třeba i za použití dalekohledu), ale dozor znamená, že na tu práci neustále koukám svýma očima a sleduji, jak ty procesy probíhají, abych mohl včas zasáhnout a proces korigovat. To při dohledu jde velmi obtížně, někdy vůbec ne. A protože se vrtař s hydrogeologem většinou dohodne, že to umí a hydrogeolog mu to pak zpětně, když se nepřihodí nic mimořádného, podepíše, tak pak mají „lehce vyděláno“ oba. Tato „běžná praxe“ se nevyplatila např. při vrtech v obci Velká Bučina nebo Hvížďalka, kde došlo ke stržení místních zdrojů vody. To obyvatelé obce Patřín, nedaleko MB, měli větší štěstí v tom, že stržení pramene do jejich studní zpozorovali ještě v rámci průběhu vrtných prací pro TČ. Z analogie věci vyplývá, že dozor v elektrotechnice představuje obvykle např. včasnou 1. pomoc při zásahu el. proudem nezkušené, dozorované osoby. Sami jistě už cítíte ten rozdíl.

Ad b) U vrtané studny tomu tak není, protože úředník do oznámení o zahájení napíše, že podmínky jsou známé a dle jeho názoru finanční náklady na hydrogeologa zbytečně zatěžují investora, aplikuje §6 (2) 500/2004 . Ale protože žadatel si nejdříve vyhledá vrtaře, který většinou má licenci jenom na vrtání a „odbornost“ z hydrogeologie, kterou ohromuje laiky, získal postřehy při vrtání, tak může nastat podobný případ jako na Kuksu, kde se vrtalo bez dozoru hydrogeologa. Byl to sice vrt pro TČ, tedy jiná právní citace, ale nic to nemění na požadavku tuto podmínku dozoru hydrogeologa zobecnit na všechny vrty (např. i pro vrty stabilizující podloží dálničního pruhu nebo vrty vedle tubusu metra viz Ad d). Že tomu tak i někdy je, svědčí i reportáž ČT https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/219411000100713
neboť nikdo nemůže vyloučit §18 (1) 268/2009, §27 VZ na ohrožení poměrů podzemní vody.

poznámka.

Dle našeho názoru nepřítomnost hydrogeologického dozoru následně 100% nahradí nezávislá kontrola vrtu kamerou a funkčně prokazatelné měření na vertikální proudění neboli měření na hydraulický zkrat – tedy propojení dvou nezávislých zvodní nad sebou, kdy ta horní pak dotuje svojí vodou tu spodní nebo naopak. Měření doporučujeme zopakovat před koncem záruční doby.

Ad c) Vrty pro TČ mají svůj vlastní režim, který je závislý na výkonu TČ a tak některé vrty povoluje stavební úřad sám, pro některé si žadatel vyžádá souhlas vodoprávního úřadu (VH) a některé spadají přímo do kompetence povolovacího řízení u vodoprávního úřadu. A protože z pohledu §27 VZ pro TČ je nežádoucí §8 (3)e) VZ, který TČ vyvazuje z podmínek pro vrtané studny dané příslušnými ČSN a zákony ČR, jsme tu opět my, abychom akcentovali v účastnickém řízení §27 VZ - nezhoršovat poměry podzemních vod, protože vrty pro TČ požadují s ohledem na max. možný koeficient přenosu tepla, odlišné průměry vrtu. Základní požadavky na odtěsnění a průměr vrtu se ignorují a hřeší se na to, že ještě donedávna neexistovala u nás měřící sonda, který by dokázala změřit vrt jako u vrtané studny, nehledě na to, že ani výrobcem předepsaná technologie zatěsnění neumožňuje technicky vždy dokonale zajistit po celé délce spuštěné hadice TČ ve vrtu homogenní a konzistentní zatěsnění vrtu. Tím hrozí umožnění nežádoucího vertikálního proudění ve vrtu a tedy vzniku hydraulického zkratu odst. 5.3.5.1 ČSN 75 5115. Nabízená TČ na našem trhu jsou zahraniční výrobky a složení těsnící hmoty je výrobcem chráněno a především je koncipováno na max. přenos tepla. České firmy si ale vyrábějí těsnící hmoty svépomocí a většinou opomíjí vodní poměry §27 VZ neboť max. přenos tepla zajištuje právě vlhké prostředí. Takže opět časovaná bomba a tolik je příkladů, kde za stržení pramene může vrt pro TČ.

2) Kolikrát byla Vaše studna zaměřena 3) jakým způsobem byla provedena kontrola kvality provedení nového vrtu

Pro HGPV je tato podmínka dána dle odst. 4.3.9 ČSN 75 5115 závazná dle §17 (3) vyhlášky č. 590/2002 Sb., ČSN 73 6614 články 20,25 a dále např. Metodické doporučení ČAH č. 1/2013 (Česká asociace hydrogeologů), kteréžto texty nezakazují, aby okruh sledovaných okolních zdrojů nemohl být širší, než navrhuje OOZ. Úředník vodoprávního úřadu na základě §6 (2) 500/2004 též záměrně nezve do účastnického řízení další okolní vlastníky studní, čímž jim svým způsobem brání uplatnit svá práva na ochranu vlastního zdroje podzemní vody! §27 odst.2 500/2004 Sb. a zodpovědnost tak převádí na obec §115 (4) VZ. A když se pak někdy objeví zástupce obce na takovémto řízení, tak obvykle prohlásí, aby v zápise bylo uvedeno, že stavba bude provedena podle předpisů. A toto je prakticky poslední dějství, při kterém jste účastni. Pak je vydáno rozhodnutí s podmínkami a poučením, že se můžete do 15 dnů odvolat. Ale proč byste to dělali, když jste pomáhali tvořit zápis z jednání a ten je pro všechny zúčastněné strany závazný a tedy i pro podmínky uvedené v rozhodnutí. Ale nám je to „málo“, proto si stanovujeme další akceptovatelné podmínky, abychom si uchovali dohled nad dodržováním zákony požadovanými procesními postupy. Ale o tom někdy jindy.
Ovšem stavět podle předpisů má být samozřejmou podmínkou každého vydaného rozhodnutí v právním státě. To, že tomu tak není, přesvědčujeme se téměř při každém účastnickém řízení a že jich už máme za sebou přes 40. Samozřejmostí o provedení této činnosti je doložení protokolu do příslušného spisu na vodoprávním úřadu, neboť dokument, který není ve spise, jako by neexistoval. Praxe ukazuje, že postižené studny jsou i mimo oblíbený depresní kužel, s oblibou vypočítaný hydrogeologem v posudku metodou nevhodnou pro daný horninový masiv. A někdy jsou zasaženy i celé obce.

Co se týče nové vrtané studny, tak úředník přejímá doporučení OOZ z posudku. Ten si ovšem nechce přidělávat práci jak zaměřením okolních studní a také jejich vyhledáváním s pozlátkem šetření nákladů investorovi. Opomíjí též rekognoskaci místního terénu. Proto se odkáže na „sdělení od žadatele“ neb předpokládá, že to je právě on, kdo „dobře“ zná své okolí. Jenomže žadatel není odborník na hydrogeologii a chce studnu. Tudíž okolí ho z morfologie hydrogeologického hlediska nezajímá a tak se může stát, že opomene např. nedalekou studánku (jako např. Jirkova na Dobšíně pod kravínem), která má svůj izolátor v 6m p.t. a OOZ doporučí odtěsnění vrtu podle zákona a ten říká min 3m 5.3.5.1 ČSN 75 5115 a problém hydraulického zkratu je na světě. Smůla je ta, že se to hned neprojeví, resp. málokdo si tohoto jevu všimne (ze zdravotnického hlediska si to můžeme představit jako bypass). Tento jev je z hydrogeologického hlediska ovšem nežádoucí, proto se nám i z tohoto důvodu ztrácí voda z našich „mělkých“ studní a on je přímo i ze zákona zakázán 5.3.5.1 ČSN 75 5115. Tuto záludnost může právě odhalit hydrogeolog při vrtání, když sleduje, v jaké konzistenci vrtná hlava vyhazuje na povrch těženou horninu. My ale věříme jedině měření na vertikální proudění-hydraulický zkrat obvykle ověřené vícero metodami např. minimálně prosolením a termometrií, což je jeden z funkčně prokazatelných způsobů kontroly provedení zatěsnění nežádoucích přítoků, protože karotážní metody využívají místo očí měřicí přístroje. Proto je na jejich výsledky větší spolehnutí. Problém je ovšem v tom, že tato běžně známá metoda této kontroly se nazývá karotážní měření, což je mimo jiné také komplex různých druhů měření. Všichni si proto představují

jednu z nejlepších firem na trhu, která toto měření provádí a její ceny jsou pro fyzické osoby vysoké a tak úředník s oblibou tuto naši připomínku zamítnul tvrzením §6 (2) 500/2004 a spokojil se s vyjádřením OOZ v posudku, kde je jako důkaz napsáno, že negativní vliv nového vrtu na okolní studny je nepravděpodobný a nebo je napsáno, že zaměřením okolních studní po vrtných prací nebyl v okolních studnách zaznamenám pokles hladiny. Ale i v tomto oboru se vědeckotechnický pokrok nezastavil. Jenom se zastavilo myšlení některých hydrogeologů a jejich chuť se vzdělávat. Takže když se potkáme na jednání s takovýmto hydrogeologem, cítím z něho, že jeho vědomosti končí na úrovni absolutoria VŠ a mnohdy i níže. V lepších případech nabývání nových vědomostí končí odchodem do samostatného podnikání.
Měření hydraulického zkratu prosolením a termometrií považujeme za dostatečně funkčně prokazatelný způsob kontroly kvality provedení vrtu za rozumnou cenu. Nežádoucí přítoky nad ustálenou hladinou se mohou také zjistit např. spuštěnou kamerou. A tyto přítoky mohou právě odebírat vodu z našich kopaných studní a studánek a stávají se časovanou bombou, která obvykle vybuchne v době, kdy už si skoro nikdo nevzpomene, že se tehdy v našem okolí vrtala nová studna nebo vrt pro TČ. Vy nemáte počáteční data, takže u soudu skoro nic neumíte dokázat. Zde je třeba připomenout §100 (2) 500/2004 na obnovu řízení do 3 let. Anebo, kdykoliv potom, ale musíte zaplatit celý ten proces posudků, drahých karotážních měření a ještě pod podmínkou, že to rozhodne soud, protože jinak si nemůžete vynutit vstup ke studni na cizím pozemku. Pokud ovšem Vám nepomůže vodoprávní úřad, který má své donucovací prostředky. Ale většinou nechce v tomto směru konat.

Metoda prosolením má bohužel tyto nevýhody:

a. Do vrtu se musí nasypat cca 5kg kuchyňské soli, takže chvíli trvá, než se pak voda odsolí, což běžně zajišťuje tzv. horizontální proudění ve vrtu tj. že někudy voda přiteče a zase někudy odteče, což je obvykle dáno tím, že voda stéká z kopce dolů anebo se sůl za delší čas rozšíří po celé zvodni, čímž sníží svoji koncentraci téměř k nule, případně ji lze hned po měření z vrtu odčerpat.

b. Málokterý hydrogeolog tuto metodu ovládá, i když je to metoda primitivní a měřicí přístroje si na ni můžete pořídit například v akvaristice a OBI. Nalézt však hydrogeologa, který ovládá tuto metodu, je asi jako hledat jehlu v kupce sena.

Ale to jsem už trochu předeběhl. Současný úředník je ovšem školen více v byrokratických záležitostech jak odmítnout Váš požadavek/připomínku/stížnost, než v hydrogeologické odbornosti. Bohužel, žádný z vodoprávních úřadů, se kterými „pracuji“ mi nepotvrdil, že by zaměstnával vlastního hydrogeologa. Tak se stávalo, že svévolným výkladem některých paragrafů (o tom zase někdy jindy), naše připomínky nebyly akceptovány a vůbec ne zapracovány do podmínek v rozhodnutí. Takže jsme se museli odvolat a většinu odvolání už vyhráváme, resp. od letošního roku známe metodu, jak se tomuto opravnému prostředku vyhnout hned na začátku řízení a jak prosadit naše připomínky. Každé naše odvolání na vydané rozhodnutí vodoprávním úřadem totiž prodlužuje žadateli čekací lhůtu na nabytí právní moci takového rozhodnutí. A protože v mnoha případech úředník VH „běžnou praxi“ zhotovitelů staví nad zákon, mají s naším odvoláním někdy problém i na kraji. O tom, co se považuje za „běžnou praxi“ někdy příště.

poznámka.

a) Např. sadaři Sady Český ráj s.r.o. sad Semtiny v listopadu 2018 požádali o prodloužení povolení k odběru podzemní vody pro vrtané studny HV 1,2, a dodnes ho nedostali. Odběr vody je vodoprávním úřadem povolen do vyřešení této kauzy na základě původního povolení.

b) nebo Galafruit sady Kdanice v listopadu 2019 požádaly o souhlas k realizaci 4-5 HGPV. Na základě ústního jednání v červnu 2020 sadaři svoji žádost zúžili na 2 HGPV. Obyvatelé okolních obcí se zorganizovali a sadaři mají problém získat souhlas i pro tyto 2 HGPV. Všem, co se pohybují v této problematice je jasné, že v případě vydání souhlasu, to jsou další dva zdroje vody pro sadaře a …

4) Byla provedena čerpací zkouška (ČZ)

Dle našeho názoru ČZ slouží pouze pro zjištění vydatnosti nového zdroje podzemní vody, na základě čehož vodoprávní úřad následně stanoví podmínky odebíraného množství vody. Občas uplatníme připomínku provedení ČZ s mírou vlivu na okolní studny. Ale je to dosti neprůkazné a problematické měření, protože čerpat vodu z nové vrtané studny o průměru 150 mm a sledovat vliv na kopanou studnu o průměru 1,5 m (velké množství akumulované vody v ohraničeném prostoru oproti malému množství vody v úzké vrtané studni a dlouhá setrvačnost změny), je z krátkodobého hlediska neřešitelný úkol. Momentálně se snažíme získat názor odborníka, jestli by tato zkouška průkaznosti vzájemného vlivu dvou studní (vrtaná-kopaná) nešla udělat v opačném sledu tj. čerpat v kopané a sledovat vrtanou. Předpokládá to ovšem, že vlastník kopané studny bude souhlasit s maximálním odčerpáním vody ze své kopané studny. Ale myslím si, že za zjištění průkaznosti vlivu mu to stojí za to.

V příštím článku poskytnu zase na oplátku několik užitečných rad žadatelům o novou vrtanou studnu.

Ing. Reiter Jan Dobšín XI. 2020
Předseda výboru
Občanského spolku pro ochranu výšky hladiny vody studní

IČO 066 89 094